

Tijdschrift voor Numismatiek

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- & PENNINGKUNDE

VOL. XXIII

Nr 5-6 - 1973

Redactie MOORS E.

Bijdrage Beschermend lid 300 fr te storten aan
Lid : 200 fr.
LE MAIRE, P., 53 de Broquevillelaan, 1200 Brussel of
op P.C.R. 8460.38 van het genootschap te Brussel of
via de Afdelingen

Nederlandse leden : briefwisseling aan MOORS, E.,
Oude Antwerpsebaan, 161, MECHELEN

MUNTEN VAN SAARLAND

1. Munten zijn stille getuigen uit vervlogen historische tijden, herinneringen aan belangrijke personages en gebeurtenissen, resten van grote culturen of ook nog overblijfselen uit donkere tijden waaraan men niet graag terugdenkt. Het ligt aan ons zelve, onze munten als het ware te doen spreken. Het is niet het muntstuk als zodanig dat alleen belang heeft : ook het geschiedkundig aspekt vanaf zijn aanmunting verdient onze aandacht. Bij het opsporen hiervan zal menig jong verzamelaar met gebeurtenissen geconfronteerd worden die zijn nieuwsgierigheid zullen opwekken. Het is daarom prijzenswaardig een geschiedkundig boek te raadplegen en zijn drang tot opzoeking de vrije teugel te laten.

Vandaag wil ik iets meer vertellen over de munten van Saarland. De jaren waarin deze munten geslagen werden liggen al meer dan 2 decennia achter ons. Toch zijn de geschiedkundige achtergronden onbekend voor vele jonge verzamelaars. Het vroegere Saargebied is de dag van vandaag de 10de provincie van de duitse bondsrepubliek

en telt iets meer dan 1 miljoen inwoners. Zeer beknopt wil ik u een kleine geschiedkundige schets geven om de samenhang van deze bijdrage begrijpelijker te maken.

— *47 jaar v. Chr*: Na de verovering van Gallië door J. Caesar vallen de door Kelten bewoonde gebieden rondom Trier en het midden van het Saargebied, onder romeinse heerschappij.

— *In 5de eeuw*: Na het einde van deze romeinse bezetting was het huidige Saargebied, een grensgebied tussen Franken en Alemanen. Politiek gezien hoort het sinds de 6de eeuw tot het Frankische koninkrijk. Met het verdrag van Mersen (870) werd Lotharingen, dus ook het land aan de Saar met het Oost-frankische rijk, later verenigd met het « Heilige Roomse rijk van duitse volkeren ».

— *In 1429*: Eerste authentieke melding betreffende het ontginnen van Steenkool rondom de saar rivier (dit was ten tijde van Jeanne d'Arc).

— *In 16de eeuw*: In de graafschappen Saarbrücken en Zweibrücken grijpt de hervorming om zich heen terwijl het andere gebied katholiek blijft. In 1679 laat Lodewijk 14de het Saargebied bezetten en maakt ware vestingen van de steden Saarlouis en Homburg. 18 jaar later volgt het vredesverdrag van Rijswijk, waardoor Frankrijk het gebied moet ontruimen maar de vestingen behoudt.

— *In 1792/93* wordt het land door franse revolutietropen bezet. De kloosters worden vernield en de belangrijkste dynastiën ontvluchten het gebied. Napoleon hervormt het tot « departement de la Sarre » met Trier als hoofdstad.

Na de volkerenslag bij Leipzig in Okt. 1813 wordt Napoleons leger door de grootmachten verslagen (Pruisen, Oostenrijk en Rusland). Beide laatste landen bieden Napoleon de Rijn als grens aan, maar dit aanvaardde hij niet.

Hierop volgde een nieuwe inval in Frankrijk die eindigde met de inname van Parijs. De franse keizer deed troonsafstand en Frankrijk sloot het eerste Parijse vredesverdrag in 1814. Hierdoor behield het de grenzen van 1792 met Elzas Lathi en het saarbekken. Het franse volk dulde de nieuwe regering echter niet. Dit was voor Napoleon een aanleiding om terug in het strijdperk te treden. Inderdaad in het voorjaar ontvluchtte de Corsikaan het eiland Elba dat men hem als soeverein vorstendom aangeboden had en hij keerde naar Frankrijk terug. Door dit bericht werden de zegevierende landen, die in Wenen rond de groene tafel zaten om zich over het lot van Europa te beraden, volkomen verrast. Het kwam tenslotte tot een nieuwe veldslag, waarbij de geallieerden bij Belle Alliance (Waterlo) zegevierden. Hierna volgde het 2de Verdrag van Parijs dat op de grondslagen van 1790 gesloten werd. Door het Weense Congres, dat de basis legde voor een betrekkelijk lange vrede in Europa kreeg Pruisen als schadeloosstelling voor de verloren slavische gebieden aan Polen, onder meer het Rijnland en daarbij grote delen van het

huidige Saarland. De oostelijke spits (o.a. Homburg) behoorde tot Bayern. Deze toestand bleef onveranderd na de duits-franse oorlog van 1870/71. Zeer hard gevochten werd er op de hoogvlakte van Spicher, vóór de poorten van Saarbrücken dat hierdoor treurige roem verwierf.

Als zelfstandig gebied duikt Saarland voor het eerst op na wereldoorlog I. Het werd gesticht in de jaren 1919/20 en tegelijkertijd werd het onder toezicht gesteld van een volkerenbondcommissie bestaande uit 5 leden. Bovendien bekwam Frankrijk het recht de koolmijnen te ontginnen, als vergoeding voor de door de Duitsers vernielde koolmijnen in Frankrijk. In 1935 werd een volkstemming gehouden en 90,8% van de bevolking spreekt zich uit voor terugkeer naar Duitsland (Nazi-Duitsland). Na wereldoorlog II, om precies te zijn in 1947, wordt Saarland weer Frans gebied en het franse muntsysteem wordt terug van kracht. In het verdrag van Parijs in het jaar 1954 wordt bepaald, dat het Saarprobleem eerst definitief kan geregeld worden na een vredesverdrag met Duitsland. In afwachting hiervan — de bevolking zal zich hierover dienen uit te spreken — krijgt Saarland een Europees statuut. Deze « Europeisering » werd echter door 67,7% van de bevolking verworpen. Sinds 1 januari 1957 is Saarland één der 10 Duitse bondeslanden. Voor de muntverzamelaar zijn de jaren 1954/55 van belang. In deze jaren werden in Saarland — nadat jarenlang slechts de gewone franse munten in circulatie waren, vier nieuwe muntstukken uitgegeven. Deze munten verschilden van vorm en uitzicht volledig van de tot dan toe gebruikte. Het betreft hier: een stuk van 10, van 20 en van 50 F. in alum. brons en een van 100 F. in Cu-Ni. Ze werden geslagen in het munthuis Parijs. Van ieder werden er minstens 10 miljoen stuks geslagen, behalve slechts 5 miljoen van het 50 F. stuk. Doordat dit laatste niet volledig in omloop kwam, is dit zeldzamer dan de andere. De beeldenaar van de 3 eerste stukken toont de bijzonderheden van de streek: een schachtoren van een kolenmijn en fabriekschoorstenen met in het midden een wapenschild.

Men mag niet vergeten dat kolen en staal op Saarland hun stempel gedrukt hebben. Naast het Roergebied is de Saarprovincie vandaag het 2de grootste industriebekken van West-Duitsland.

Op de keerzijde van voornoemde 3 munten is de overeenstemmende waarde aangegeven in Franken (in het Duits). Dit geldt eveneens voor het 100 F. stuk maar op de beeldenaar van dit stuk merkt men een groot wapen dat midden in een radvormig patroon geplaatst is.

In ieder intern. muntcatalogus is Saarland met deze 4 stukken vertegenwoordigd. Vermits het interessant studiemateriaal is uit een uiterst bewogen tijd van een geschiedkundig hoek in Europa, moet iedere Duitsland verzamelaar deze 4 stukjes in zijn verzameling bezitten.

VAN LAEKEN L.

DE BELEGERINGSMUNTEN VAN HET GROTE OPROER

DE MUNTEN VAN D'ORMOND

Zes Pence. Zilver.

K/ VI waarboven een D.

Groat. Zilver.

K/ IIII waarboven een D.

Drie Pence. Zilver.

K/ III waarboven een D.

1/2 Groat. Zilver.

K/ II waarboven een D.

Deze laatste munt is uitzonderlijk zeldzaam.

MUNTEN VAN DE OPROERLINGEN

De muiters maakten voor eigen rekening de stukken van markies d'Ormond na. Op de voorzijde vervingen ze de gekroonde letters CR door een galgvormig uitlopend kruis. Wij nemen aan dat deze stukken geslagen werden te Kilkenny, door de « verbundene katholieken ».

Kroon. Zilver.

V/ galgvormig kruis.

K/ V waarboven een S.

1/2 Kroon. Zilver.

K/ II - VI waarboven de letters S en D.

BANDON

Gedurende de jaren 1646-1647 werden de steden Bandon, Kinsale, Yongloal en Cork verdedigd door de koningsgezinden tegen de stormlopen van de muiters.

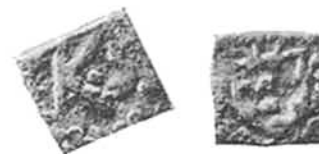
Farthing. Koper.

V/ B - B op de ganze zijde

K/ Drie torens in driehoek geplaatst.

* B - B betekent Bandon - Bridge, was de stadnaam te dien tijde.

KINSALE

Farthing. Koper.

V/ K. S. op de ganze zijde

K/ Wapen van de stad.

* De stukken van Bandon en Kinsale zijn van zeer primitieve uitvoering.

DE BELEGERINGSMUNTEN VAN HET GROTE OPROER (1642-1649)

YOUGHAL

1. **Farthing.** Vierkant stuk in koper.
V/ Y. T. in een kring boven het jaartal 1646.
K/ Galei in een dubbele kring.
2. **Farthing.**
V/ Idem maar vogel onder Y. T.
3. **Farthing.**
Tak in plaats van vogel.
4. **Farthing.** Rond stuk.
V/ Y. T. in geparelde kring.
5. **Farthing.**
Idem maar vierkant stuk.
6. **2 Pence.**
Rechthoekig stuk in koper.
V/ II - 1645 (op 2 lijnen)
K/ Galei in dubbele kring.
7. **3 Pence**
Vierkant stuk in tin.
V/ D - III (op 2 lijnen) in geparelde kring
K/ CR - 1646 (op 2 lijnen) in geparelde kring.
8. ? rond stuk in koper - eenzijdig.
Blank muntplaatje tegensestempeld met gekroonde letters : CR.
De toekenning aan Youghal van dit laatste stuk, steunt op een onderstelling.

DUCATON, PATAGON, SCHELLING UIT HET LUIKSE

De patagon (daalder) is een grote zilveren munt die geslagen werd door de aartshertogen Albrecht en Isabella vanaf 1612 (Van Gelder en Hoc 311); hij weegt 28,10 g en heeft een waarde van 48 stuiver of patard. De schelling (escalin) werd terzelfdertijd ingevoerd; hij weegt 5,26 g en heeft een waarde van 1/8 patagon of 6 patard.

De ducaton ontstond in 1618, hij weegt 32,48 g en is 60 patard (of 3 gulden) of 10 schelling waard (VG. H 309). Afgezien van andere slagen, in 't bijzonder breuken of veelvoud, handhaaft dit systeem zich tot onder Maria-Theresia, die in 1755 de kroon instelt.

De dukaton vertoont op een zijde het borstbeeld van de vorsten, op de andere zijde hun wapen geschraagd door 2 leeuwen. De patagon heeft op een zijde het kruis van Bourgondië en op de andere het schild der vorsten. De schelling een pauw voor het wapenschild (onder de aartshertogen) verder een leeuw die het schild van Bourgondië houdt en een zwaard, op de andere zijde het schild der vorsten over het Bourgondische kruis.

Chestret 541, van 1666 tot 1668) patagons (de Chestret 539, van 1663 tot 1686) schellingen (de Chestret 636, van 1651 tot 1661, na dien nog een ander type van 1665).

Vervolgens is Jean-Louis d'Elderen de enige die ducaton liet

SLAVENPLATEN

kettingen dragen door hun lijfeigenen.

In het medaillenkabinet van de nationale bibliotheek bevinden zich drie zulke platen. Plaat n° 4 wordt besproken in de verhandeling over slaven, van L. Pignori.

Een grieks papyrushandschrift, gepubliceerd in 1833 door M. Letronne in het « Journal des Savants » maakt melding van dit soort halskettingen. Men kan er een aankondiging in lezen waarin een « eerlijke beloning » wordt uitgelooft voor het terugbrengen van twee slaven, ontsnapt uit het huis van een zekere Aristogènes, afgevaardigde van de stad Alabanda in Alexandrië. De persoonsbeschrijving van de 2 slaven werd nauwkeurig gegeven en de uit te loven geldsommen waren eveneens vermeld. Deze aankondigingen, onder de benaming proclamatio of praedicatio, werden met de hoorn omge-roepen door de publieke heraut of aangeplakt op een daarvoor bestemde zuil in het Agora (openbare plaats).

Eerste inschrift — TENE ME QVIA FVGIO ET REVOCA ME IN VIA LATA AD FLAVIVM D.M. (dominum meum) — Houdt me tegen want ik ben voortvluchtig en breng me terug naar de Grande-Rue, bij mijn meester Flavius.

De *via Lata*, letterlijk de « brede straat » naam van een der straten uit het antieke Rome en de dag van vandaag nog steeds in gebruik, gaf haar naam aan de zevende van de veertien streken of kwartieren van de romeinse indeling door keizer Augustus. Benedictus XIV verdeelde deze stad in veertien « regioni ». Men bemerkt dat het woord « regio » uit de oudheid nagenoeg onveranderd bewaard gebleven is in het moderne Rome.

Tweede inschrift — TENE ME NE FVGIA (fugiam) REVOCAS ME IN REGIONE PRMA (prima) AVRELLLO. — Houdt me tegen, zoniet ontvlucht ik. Breng me naar het eerste kwartier, bij Aurelius.

Derde inschrift — TENE ME QVIA FVGIA ET REBOCA ME IN BIA IATA AD GEMELLINV(M) MEDICV(M).

Houdt me tegen want ik ben gevlucht en breng me terug naar de Grande-Rue, bij dokter Gemellinus.

In dit inschrift zal men het gebruik van de letter B i.p.v. de letter V, opmerken: reboca bia. Deze vorm wijst erop dat het inschrift afkomstig is uit de 4de of 5de eeuw van onze tijdrekening.

Vierde inschrift — FVGI EVPLOGIO O (operibus) PRF (praefecti) VRB (urbis).

Ik ben weggelopen van Euplogius, bediende bij de werken van de stedehouder.

Onderaan bemerkt men in een kroon (misschien van doornen) het monogram van Christus, de X en de griekse P. (Chr) naast een palm en links daarvan het monogram PE. Dit monogram en deze palm die voorkomen op een groot aantal antieke monumenten, zijn een bron van discussie geweest onder de oudheidkenners. Men veronderstelde dat dit het merkteken was van een der « wachten » der romeinse spelen. Zo men reeds wist dat vele vermogende katholieken heidenen hadden als slaven, zou dit laatste inschrift volstaan om het nog eens te bewijzen.

Euplogius, meester slaaf die deze plaat droeg was ongetwijfeld christen. Op andere platen, gepubliceerd door L. Pignori, is er sprake over een der slaven van een altaardienaar uit de clementijnse Basiliek.

M. P.

TWEE MUNTEN, TWEE GELEERDEN KOCH EN VON PETTENKOFER

Meer dan een eeuw geleden, om precies te zijn op 30 november 1871, huldigde Jules Anspach, burgemeester van Brussel, de overweldig van de Senne in. Met een zilveren sleutel opende hij een kraan die de rivier in 2 kanalen, met een breedte van 6,10 m deed vloeien. Ongetwijfeld bezong men in de 18de eeuw nog de landelijke charme van de Senne, langsheen Hal of Marly nabij Vilvoorde. Maar gedurende de 19de eeuw was de toestand totaal veranderd.

De Senne was een riool in open lucht geworden, slijkerig en onwelriekend. Zij deed de benedenstad, waar ze nochtans het hart van was, ontvluchten. Een cholera-epidemie had reeds in 1831 de stad zodanig verwoest, dat bij het huwelijk van Leopold I alle plechtigheden afgelast werden. Men vreesde terecht dat er geen volk in de straten zou komen opdagen. De voorzichtige bewoners staken de neus niet buiten de deur en waanden zich aldus beschermd tegen de verschrikkelijke kwaal.

In 1866 volgt een nieuwe slachting. In enkele weken worden 3.467 brusselaars naar het kerkhof gedragen en dit, heimelijk tijdens de nacht, om de openbare opinie niet in rep en roer te brengen.

Nochtans is het stadsbestuur niet onwetend over de studies en opzoekingen uitgevoerd te Munchen door een kenner van de gezondheidsleer, de genaamde Max von Pettenkofer. Met geestdrift en overtuiging verdedigt hij de stelling dat de epidemische ziekten zich voortplanten met het grondwater, dus langs de aardrijkskundige lagen, de waterlopen en ook door de veranderingen van het klimaat. Het is niet onzeker dat deze theorieën, de beslissing van de gemeenteraad tot overweldig van de Senne, hebben beïnvloed. Een stede-bouwkundige reden wordt daarenboven ingeroepen. Leopold II komt de troon te bestijgen in 1865. Hij verbleef in steden als Wenen, Londen en Parijs. Hij heeft plannen voor de verfraaiing van de hoofdstad en hij spoort aan tot verbreding van de verbindingswegen: de boulevards van de middenstad, de huidige lanen genoemd naar Maurice Lemonnier, Anspach en Emile Jacquain. Het was een kostbaar project maar het resultaat scheen zeer voordelig te zijn: gezond leven brengen in de stad, afbreken van een duizendtal krotwoningen met als resultaat voor het eerst een mooie brede laan doorheen de stad. Na drie jaar waren de werken voltooid. Men betaalde er destijds 27 miljoen frank voor, maar men had er geen spijt van.

Wie was deze von Pettenkofer waarvan de beeltenis voorkomt op een 5 mark stuk uitgegeven door de Duitse Bondsrepubliek in 1968.

Hij is geen klassiek geleerde, als zoon van een boer uit Beieren wordt hij zeer jong toevertrouwd aan zijn oom die apotheker is. Op 15 jarige leeftijd heeft hij er genoeg van flesjes te spoelen, zalfachtige mengsels te kneden en geneeskundige kruiden uit te zoeken. Hij ontvlucht het hem toegewezen verblijf en wil bij het reizend theater in Augsburg. Dat gelukt hem maar gedeeltelijk. Maar drie jaar later keert hij terug bij zijn oom en wie beschrijft diens verwondering: Fier toont zijn neef hem twee diploma's, het ene van apotheker, het andere van geneesheer. Voor een moedig en buitengewoon intelligent jongeling volstonden destijds hiervoor niet meer dan drie jaar.

Wat zijn nu zijn toekomstplannen? De apotheek zegt hem niet veel meer. De scheikunde bevalt hem wel, maar zal hij er kunnen van leven? Te Giessen bevindt zich het laboratorium van Justus Liebig. Hier ontdekte men reeds de chloral, de chloroform en gelukte men in het isoleren van alcaloïden. Von Pettenkofer vindt geen plaats bij de leerlingen van deze meester. Hoe dan ook, hij werkt zelfstandig en vestigt de aandacht op de alcaloïde uit créatine (extractiestof uit spiervlies). Een geestdriftige Liebig verliest deze jonge scheikundige niet meer uit het oog.

Op dit ogenblik wordt hem een plaats van helper-scheikundige aangeboden in het koninklijk Munthuis van Munchen aan 1 1/2 gulden per dag. Von Pettenkofer aanvaardt de betrekking waardoor het hem mogelijk wordt te huwen. Het laboratorium van het Munthuis geeft hem de gelegenheid proeven uit te voeren die beroemd gebleven zijn. Zekere dag moet hij een hoop oude zilveren munten smelten en door een eenvoudige reactie haalt hij er een hoeveelheid schatbare zuiver gouden munten uit. Dit is wellicht het enige contact dat Von Pettenkofer had met de numismatiek. Een weinig later mengt hij boorzuurzouten, kiezelzuurzouten en koperperoscyden: hij bekomt gekleurde glassoorten, reiner en kristalachtiger dan deze welke men totnogtoe in de glasindustrie wist te vervaardigen.

Liebig wordt professor in de scheikunde te Munchen en de banden met zijn vriend Von Pettenkofer worden hoe langer hoe hartelijker. Samen bereiden ze het beroemde vleesextract dat de dag van vandaag nog steeds Liebig genoemd wordt.

Komt nu het jaar 1854. Von Pettenkofer, geboren in 1818 was gespaard gebleven van de Cholera-epidemie die Munchen teisterde in de jaren 1836-37. In 1854 wordt hij echter zwaar besmet door deze ziekte, ook zijn dochter ontsnapte er niet aan. Zijn dienstmeid sterft er aan. Na deze droeve gebeurtenis zal hij zich hartstochtelijk bezig houden met de studie van de cholera. Hij stelt vast dat hoger gelegen en rotsachtige plaatsen gespaard blijven maar daartegenover de laagten en vochtige plaatsen de epidemie schijnen te bevorderen. Hieruit besluit hij dat de besmettingskiemen van de ziekte in de bodem te zoeken zijn, dat de uitwerpselen van de zieken er een zekere rijpwording ondergaan en dat vervolgens de uitwasemingen van de grond in de woningen dringen. Het contact met een zieke schijnt hem niet belangrijk. Het besef van een microbe als verspreidster van de ziekte was in die tijd nog totaal onbekend.

* * *

En dit leidt ons naar een ander 5 mark stuk, geslagen door de Duitse Demokratische Republiek in 1968 met de beeldenaar van Robert Koch, voorwaar beter gekend dan Von Pettenkofer. Wie heeft nog niet horen spreken van de Koch bacil?

Robert Koch werd geboren in Oost Pruisen in het jaar 1843 en reeds heel jong voelt hij veel voor reizen. Handelsvertegenwoordiger of ontdekkingsreiziger zou iets naar zijn tand geweest zijn. Maar in dit tijdperk hadden de jonge lieden niet zelf te beslissen over wat ze in de maatschappij wilden worden. De vader van de Robert Koch, hoogambtenaar bij het mijnwezen laat zijn zoon geneeskunde studeren aan de universiteit te Göttingen en in 1866 wordt hij geneesheer en begint zijn loopbaan als hulpdokter in het hospitaal van Hamburg. Hij huwt met een jeugdvriendin en installeert zich te Langenhagen, verhuist vervolgens naar verscheidene andere plaatsen

maar vestigt zich nergens definitief. Na een zwerftocht van 6 jaar belandt hij op den buiten, te Woelstein in Silezië, nabij de poolse grens.

Men vertelt dat zijn consultatie kabinet aldaar enkel gescheiden was door een dunne wand waarachter men zijn vrouw horen kon, druk in de weer met glazen en proefbuisjes. Tijdens de zeldzame vrije tijd die de zieke boeren hem gunden ontdekte hij letterlijk de bacteriologie: haar techniek, de uitstrijkpreparaten, de kleurstoffen en de kweekbodems. Hij doet opzoekingen in verband met het miltvuur, de ziekte die vooral de schapenfokkerij teistert. De bacil van het miltvuur is, op een door de voorzienigheid bepaalde wijze, betrekkelijk groot. Door de voor dit tijdperk nog niet volmaakt ontwikkelde microscoop, kan men ze 300 x vergroot bestuderen. Wegens zijn gewaardeerde opzoekingen werd Robert Koch in 1880 benoemd tot lid van de keizerlijke gezondheidsdienst te Berlijn.

Louter toevallig gebeuren zijn opzoekingen naar het miltvuur in dezelfde tijdsruimte als deze van Pasteur die zich met dezelfde opsporingen onledig hield. De twee vorsers kennen elkaar niet persoonlijk. Door de oorlog van 1870 worden het zelfs vijanden. Daarenboven verschillen hun karakters grondig. Pasteur is hartstochtelijk met zijn werk ingenomen, bereidt zorgvuldig een hypothese voor en komt er tenslotte toe de juistheid ervan aan te tonen dank zij een reeks gevolgtrekkingen van een onweerlegbare logika. Daartegenover is Koch angstvallig, hij vordert maar stapvoets met zijn kennis over de microben. Absoluut rechtschapen van gemoed heeft hij, meer nog dan Pasteur, verscheidene methoden gevonden om de microben in zuivere toestand te cultiveren. De geneesheer Koch vindt het identificeren van microben een boeiende bezigheid. De scheikundige Pasteur zoekt onophoudelijk naar het middel om de ziekten, veroorzaakt door deze microben, te genezen. Nabij Chartres levert hij een opzienbarend bewijs van zijn bekwaamheid door, in het bijzijn van een groep hem vijandig gezinde artsen, schapen tegen miltvuur in te enten. Hij behaalde er een klinkende overwinning, het ene na het andere schaap, dat niet werd ingeënt, bezweek aan het miltvuur. Te Berlijn op 24 maart 1882 zet Robert Koch, klein rimpelig mannetje met grote brilglazen tegen bijziendheid, voor een gehoor van de uitmuntendste pathologen uit Duitsland, met beverige stem doch onverstoort uiteen, hoe de lange opzoekingen hem er toe gebracht hebben op onomstotelijke wijze het oorzakelijk agens van de tuberculose openbaar te maken. Geen enkele van de aanwezige geneesheren reageert op deze verklaring. Het denkbeeld, de microbe als oorzaak van deze ziekte, komt te fel in botsing met hun medische opvattingen. Intussen brengt een cablogram het nieuws over de gehele wereld. s'Anderendaags vindt men de naam van Robert Koch op de eerste bladzijde van alle dagbladen en doet een oneindige hoop ontstaan weldra de tuberculose te kunnen genezen. Koch zet zijn opzoekingen verder. Hiertoe wordt hij vooral aangezet door

het keizerlijk patronaat dat een duitse wetenschappelijke overwinning verlangt als tegengewicht voor de onbetwistbare ontdekkingen van Pasteur. Hij verwezenlijkt de bereiding van tuberculine, het fameuze serum dat de dag van vandaag nog steeds gebruikt wordt om de tuberculose aan het licht te brengen. Hij is zinnens, een systeem van inenting met toenemende dosissen van tuberculine toe te passen. De proeven zijn op te overijlde wijze uitgevoerd geworden en te weinig gecontroleerd. En helaas, de resultaten waren rampzalig. De voortijdige sterfgevallen van al deze zieken, blijven een onuitwisbare vlek op het aandenken van Robert Koch. Het wordt tijd voor hem zijn vorsingswerk op een andere ziekte te richten. In 1883, doet de Cholera haar intrede in het Midden-Oosten, Alexandrië in Egypte is het centrum van de ziekte epidemie. Onmiddellijk zenden de franse en duitse regeringen er geleerden heen om de ziekte te bestuderen. Van franse zijde zendt Pasteur, persoonlijk overladen door zijn in gang zijnde werkzaamheden, Emile Roux en de dokter Thuiller naar het rampgebied. Duitsland zendt Robert Koch, vergezeld van een bekwaam medewerker. Zonder verpozing wijden de twee wedijverende ploegen zich aan hardnekkige opzoekingen. Dagelijks worden er, en dit gedurende verscheidene weken, lijkschouwingen verricht. Tenslotte vermindert de epidemie op even geheimzinnige wijze als ze te voorschijn kwam. De onderzoekende geleerden zijn reeds op schijnbaar ongerijmde wijze bedroefd, door de dood te zien wijken, vooraleer de bacil ervan ontdekt te kunnen hebben. Tijdens het pakken van zijn koffers voor de terugkeer naar Berlijn komt men hem melden dat dokter Thuiller, van de franse afvaardiging, aan de Cholera gestorven is. Niettegenstaande zijn vijandigheid helpt Koch mede de doodskist van Thuillier dragen en legt een lauwerkrans op zijn graf terwijl hij prevelt « alhoewel eenvoudig, is dit de kroon der dapperen ».

Koch keert terug naar Berlijn in het bezit van een reeks doosjes waarin al de microbencolonieën die hij bijeengezameld had op de lijken van Alexandrië. Bepaalde soorten onder hen zijn voortdurend present maar het bewijs hiervan is nog niet toereikend. Koch vraagt de minister naar Calcutta te mogen gezonden worden om er zijn opzoekingen verder te kunnen zetten. Tot loon had hij het lot van Thuiller kunnen ondergaan, maar hij gelukte er in de « komma » bacil, aldus genoemd naar haar vorm, als oorzakelijke voortbrenger van alle gevallen van Cholera te identificeren. De keizer van Duitsland hield er aan hem persoonlijk de kroonorde met ster te overhandigen.

* * *

Van nu af beginnen onze twee geleerden, von Pettenkofer en Koch, elkaar te bestrijden op het wetenschappelijk slagveld waar geen van beiden er aan denkt enig terrein prijs te geven. Von Pettenkofer houdt zich met hand en tand aan de theorie dat het grondwater de

daadwerkelijke oorzaak van de epidemieën is. Hij ontkent energisch dat de microben alleen de oorzaak van de ziekte zijn. En dit is nog een verbloemde zegswijze want deze man is een reuzenmens : zijn olympische baard en zijn ogen waar de vonken uit springen zijn in overeenstemming met zijn naam die losbarst als het klinkende metaal uit een fanfare.

Koch, heel wat bezadigder, wijkt geen duim breed en langzaam begint de medische opinie naar zijn kant over te hellen. In het lab van Koch zijn er geleerden door de ziekte aangetast die nauwelijks gered kunnen worden, aldus aantonend dat het trildiertje wel degelijk de oorzaak van de ziekte is.

Uiteindelijk wil Von Pettenkofer een ophefmakende demonstratie houden. Door een tussenpersoon laat hij aan Koch een cultuur van cholera trildiertjes vragen. Koch is wantrouwend maar kan geen weigerend antwoord geven op een aanvraag van een gezondheidsinstituut dat even officieel als het zijne is. Hij zendt de oudste en de minst ziekteverwekkende cultuur die hij ter beschikking heeft. Ten aanschouwe van meerdere getuigen slikt Von Pettenkofer de cultuur in ... Hij sterft er niet aan maar wordt er toch zeer ernstig ziek van. Terloops weze gezegd dat hij de ziekte reeds opdeed in 1854 en dat hij dus min of meer tegen besmetting gevrijwaard was.

Koch had klaarblijkelijk gelijk : geen besmettelijke ziekte zonder microben. Maar Von Pettenkofer had ook niet helemaal ongelijk. Heden ten dage weet men nog niet met zekerheid waaraan de ziekte, in de streken waar van hygiëne nauwelijks sprake is, toe te schrijven is. Het trildiertje heeft zich vastgenesteld in bepaalde gebieden van onze aardbol. Bv. in Indië en de Celebes Archipel. Onder invloed van onbekende factoren treedt het uit zijn onverschilligheid en krijgt het een epidemisch genie dat het heel de wereld doorkruisen doet.

Er kwamen epidemieën voor in 1855 te Genève, te Marseille in 1910 en in Italië en Rusland in 1911. In 1971 stelde de wereldgezondheidsraad 172.000 gevallen vast, niet enkel in Azië maar ook in Afrika, Israël, Turkije en zelfs in Spanje, de Duitse Bondsrepubliek en Engeland. Daarentegen melde men in de maand Augustus 1972 slechts 26.000 gevallen van Cholera, wat wel het bestaan van periodes van tijdelijke verbetering, in het licht stelt.

Het boek van Camus « De Pest » beschrijft haarfijn het verloop van een epidemie : haar ontstaan, de evolutie er van en haar geheimzinnig einde. In het geval van de pest betreft het ratten die dragers van luizen zijn, bij cholera handelt het zich om bezoedeld water. Maar beide gevallen blijven met geheimzinnigheid omsluit.

* * *

Hoe verloopt het verder leven van deze twee geleerden? De eerste wordt verheven tot de adelstand en wordt Freiherr von Pettenkofer.

In Munchen werd in 1879 het eerste gezondheidsinstituut in de wereld geopend en dit wordt weldra als voorbeeld genomen door alle hoofdsteden in Europa. De hygiëne wordt een onderwezen leergang in alle medische fakulteiten. Overal bouwen de architecten, dank zij dit onderwijs, betere verluchte en verlichte woningen, voorzien van badkamers en rationele verwarming. Langzaam aan werden we gunstig met alle comfort dat ons onmisbaar leek maar waarvan onze grootouders zich geen voorstelling konden vormen. Van overwegend belang was de aanleg van leidingen voor drinkbaarwater. Tijdens de epidemie van 1892 in Hamburg bedroeg het sterftecijfer 50% in 17.000 gevallen terwijl de naburige stad Altona, voorzien van een goed waterverdelingsstelsel, praktisch geen enkel geval van Cholera boekte. Men ontrat de havens en de grote steden. In 1934 verslonden de ratten te Parijs 180 ton voedingswaren. Op één jaar tijd doorzwelgen of bederven ze voor 50 miljoen voedsel of voorwerpen. Sinds 1883 is Von Pettenkofer voorzitter van de academie voor wetenschappen van Beieren. De geneesheren gebruiken nog steeds de reactie van Von Pettenkofer voor het opsporen van galzouten bij het urineonderzoek. In het begin van deze eeuw werd Von Pettenkofer over de gehele wereld gehuldigd. Helaas, zijn levenskrachten begeven het langzaam. Het ouder worden ontmoedigt hem : zijn vrouw sterft, ook zijn zoon overlijdt en een familielid wordt krankzinnig. In 1901 schiet hij zich een kogel door het hoofd en sterft op 83 jarige ouderdom.

Wat Koch betreft, sinds 1885 is hij gewoon hoogleraar aan de medische faculteit van Berlijn en wordt directeur aan het nieuw opgerichte geneeskundige instituut van deze stad. Dit instituut wedijvert met het instituut Pasteur van Parijs. Menigvuldige geschillen plaatsen beide instituten tegenover elkaar. Zo beweerde Koch dat de tuberculose van de runderachtigen niet overdraagbaar was op de mens. Deze opvatting werd door de Franse school weerlegd. Van dan af verspreid men de mening dat de melk van de zuigflessen moet gestereliseerd zijn. Tegenwoordig worden door tuberculose besmette koeien uit onze stallen verwijderd.

De officiële taken en alle eerbetuigingen ten spijt, bespaarden Robert Koch de huishoudelijke zorgen niet. In 1893 werd hij uit de echt gescheiden en twee maanden later huwde hij een jonge artiste. Deze gebeurtenis verwekt schandaal en Koch verlaat Berlijn. Zijn oude passie, het reizen, herleeft in hem.

Hij duikt op in Duits-Oost Afrika, in Indonesië, Japan en New York. In 1905 wordt hij vereerd met de Nobelprijs en hij overlijdt te Baden-Baden op 27 maart 1910 aan hartvang, op de ouderdom van 70 jaar.

* * *

Zo verliep het leven van deze twee grote geleerden, nu plechtig herdacht, de ene zowel als de andere door de uitgifte van een mooi muntstuk.

Koch en Pasteur hebben op een definitieve wijze de te volgen richting van de kunst tot genezen vastgelegd. Maar zonder de hygiënisten, gevormd door de school van Von Pettenkofer, zouden de epidemieën niet zijn ingedijkt. Het is dank zij de lange reeks discipelen, gevormd door de scholen van deze twee geleerden, dat de gemiddelde levensduur met 20 jaar gestegen is.

Vertaald

Dr Fernand Louckx

BOEKBESPREKING

« **Romeinse Keizersmunten** » door A. N. Zadoks (verzameling Dichterbij, onder de directie van C. M. H. Bosch en H. G. Leik, S. I, S.d., 8°, 28 blz).

Dit kleine boekje wordt warm aanbevolen aan onze lezers. Of-schoon het vooral bedoeld is als een initiatiewerk voor hen die tot heden niet veel gaven om de romeinse aanmunting, zal ook de deskundige numismaat er zijn gading in vinden.

« **Monnaies 1792 à nos jours - France - Pays d'expression française** ». Uitgever : Thimonier, 30 rue Pascal, Clermont-Ferrand. Prijs : 10 franse frank.

Dit kleine boekje is het nummer 7 uit de verzameling van Argus Thimonier. Het catalogiseert de franse munten vanaf 1792 met inbegrip van zijn oude koloniën, bezittingen of franse protektoraten en de onafhankelijke landen die er op volgden. Het geeft ook een lijst van de munten van Groot Britanje van 1730 tot 1951 en van Rusland vanaf 1742 to 1918. Iedere munt kreeg een waarde aanduiding.

Het tijdschrift van de numismatische studiekring (C.E.N)

In het laatste nummer van het franstalig tijdschrift C.E.N (cercle d'Étude Numismatique, n° 4 van 1972) kan men volgende bijdragen lezen : Van Mr. Pierre Bastien, over een nieuwe zilveren munt van Pescennius Niger uitgegeven te Césarée de Cappadie. M. J. Gri-court vertelt over een bastaarddenier van Elagabalus van het munt-huis Rome en M. M. Thirion handelt over een gallische munt die enig schijnt te zijn en aan de Eburonen toe te schrijven is. Hetzelfde nummer bevat een uitgebreide studie van M. J. Schoonheydt over de schellingen van Karel I en Karel II, hertogen van Mantua en markiezen van Montferrat. Deze edellieden uit Italië waren ook soevereine prinsen van Arches, in het huidige franse département der Ardennen.

Karel I stichtte er Charleville. Hij en zijn kleinzoon Karel II verpachtten er — niet zonder contramine — het recht tot aanmunten. De destijds geslagen schellingen waren nagebootst op deze in om-loop zijnde in de Spaanse Nederlanden.

Herinneren we er aan dat dit driemaandelijks tijdschrift van de C.E.N. wordt toegezonden aan alle leden van de « cercle d'Étude Numismatique » na betaling van een jaarlijkse bijdrage van 90 F te storten op postchekrekening n° 9572.61 van de C.E.N., 4 Keizerlaan, 1000 Brussel.

De Brusselse munten van Willem I, de omstrede koning van de Verenigde Nederlanden (1815-1830), Jos PHILIPPEN.

Jos Philippen brengt ons in dit artikel een zeer duidelijk overzicht van het muntwezen in de Verenigde Nederlanden (1815-1830). Na een korte biografische schets van Willem I gegeven te hebben, licht hij diens economische politiek toe.

Het nieuwe muntstelsel was een kompromis tussen het vroegere muntstelsel van het Noorden en dit van het Zuiden waar heelwat verzet rees tegen de invoering van de gulden. De gulden, onderverdeeld in 100 cents werd tenslotte toch de officiële munteenheid. De auteur geeft een zeer interessante tabel waar hij de waarde van de oude provinciale munten (Oostenrijkse Nederlanden, Luik, Luxemburg) in gulden geeft. In de Nederlanden waren twee munthuizen werkzaam : dat van Utrecht en dat van Brussel. Schrijver vermeldt de verschillende types die te Brussel werden geslagen. Hij beschrijft eveneens de voorstellingen op die munten.

Het koninkrijk België kwam niet tijdig klaar met het aanmunten van de nieuwe Belgische speciën en liet een deel Hollandse kopertjes overslaan met de stempels die J. P. Braemt gesneden had voor de Belgische centiemstukken en de twee-centiemstukken.

Een catalogus, een keuzebibliografie en een waardeopgave van de verschillende munten besluiten dit zeer degelijk en waardevol artikel.

V. W.

Uit De Brabantse folklore, 196, december 1972, pp. 405-432.

KRONIEK

Kringen en maatschappijen.

De brusselse afdeling van het Europees genootschap voor munt- en penningkunde « *Les Numismates de Bruxelles* » hield haar algemene vergadering op 4 januari. Het uittredend bestuur werd herkozen (De heren M. Colaert, P. Le Maire, C. Hoérée, F. Mestdagh en C. Vannederghem).

Werden eveneens verkozen, de heren J. Dauby, M. Plume en R. Van Wassenhove.

Mijnheer De Mey vertelde over zijn grote reis die hij in Latijns Amerika ondernomen heeft. Hij toonde ons mooie beelden en gaf ons een uitvoerig relaas, gekruid met de nodige anekdoten.

Tijdens de maandelijks zitting van de numismatische studiekering onderhield de heer M. P. Cockshaw de aanwezigen over de vermelding « DEI GRATIA » op de stukken van de middeleeuwen en over het eigenaardig verloop van de betekenis die er aan gehecht werd. Vervolgens gaf Mr. A. Van Keymeulen een uiteenzetting over de Philipsdaalder geslagen in Gelderland, waarvan twee nieuwe varianten ontdekt werden. Deze mededelingen zullen verschijnen in het tijdschrift van het E.G.M.P.

De aanwezige leden werd eveneens een zeldzaam en bewonderenswaardig muntstuk, dat door Mr. Charles Vander Elst geschonken werd aan het muntenkabinet, getoond. Het betreft een goudstuk van 14 dukaten, in 1594 uitgegeven te Salzburg door aartsbisschop Wolf Dietrich von Raitenau. Dit stuk werd beschreven door M. André Van Keymeulen in het novemnummer van het tijdschrift van het A.E.N. (blz 162).

De « Société Royale de Numismatique de Belgique » hield haar bijeenkomst in de koninklijke bibliotheek. In zijn openingstoespraak bracht Mr. Jadot, voorzitter, hulde aan Mr. Hoc, oud hoofdconservator van de koninklijke bibliotheek en ere-voorzitter van de « Société Royale » welke in december ll. slachtoffer werd van een verkeersongeval. In een vorig nummer van ons tijdschrift werd zijn nagedachtenis herdacht.

Mijnheer P. Naster, professor hield vervolgens een voordracht over de methode punten aangaande griekse numismatische meteorologie, in verband met de munten van Athene en Mijnheer Patrick Marchetti sprak over de romeinse bronzen aanmuntung van de tweede Punische oorlog.

De afdeling Leuven van het EGMP hield op 7 januari 1973 haar algemene vergadering. Tot nieuwe voorzitter werd de heer Jozef Peeters verkozen. In die functie werd hij opvolger van Mr Johan Alaerts die sinds de stichting van de kring de leiding in hand had, maar het verlangen te kennen gaf van deze taak ontheven te worden

Volgende leden maken deel uit van het bestuur :

De heren G. Zaman, secretairs
J. Van horebeek, schatbewaarder
L. Davit en J. Mertens, raadsleden.

DE HALVE SOL MET DE BALANS

Mijnheer René Léonard, uit Sollies-Toucas (Frankrijk 83) protesteert tegen de overdreven hoge prijs welke men de dag van vandaag verlangt voor de halve sol met de balans van 1793, muntplaats : La Rochelle met muntteken : H. Hijzelf kocht dit stuk in 1963 bij een handelaar uit Parijs, voor de prijs van 2 nieuwe frank in FDC. In hun catalogus duiden de heren De Mey en Poindessault dit stuk aan als « bestaan ervan niet bewezen » ofschoon ze gelijktijdig een afbeelding van een dergelijk stuk tonen waarop duidelijk het muntteken H van La Rochelle merkbaar is. Dit vindt men trouwens ook terug bij Ciani, VG. en Mazard.

« De reden van deze eenzijdigheid » aldus Mr. Leonard « zult ge vinden in het uitstekend catalogus over franse munten van het huis Rollin. Feuardent van 1901, nummer 3711 is de halve sol van La Rochelle aangegeven als herslag, zo ook het 2 solstuk van het munthuis Rouen. Pas dus op zo men U stukken van de reeks met de balans aanbiedt welke in prachtige staat zijn en waarvoor men hoge prijzen verlangt ... ».

Buiten deze herslag, zijn ook nog volgende herslagen aangegeven in dit « Catalogue de monnaies Royales et Seigneuriales de France, depuis les mérovingiens jusqu'à nos jours ».

n° 3706, dubbele sol, herslag in koper, muntteken Rouen.

n° 3709, een sol, herslag in koper, muntteken Metz.

n° 3711, halve sol, herslag in koper, muntteken La Rochelle alle drie in FDC staat.

Vermits altijd een halve sol, waarvan verondersteld wordt dat het een herslag is, gekozen werd om deze catalogussen te illustreren, mag men zich afvragen of er nog vele exemplaren kunnen bestaan van de muntplaatsen die dit stuk aanmaakten. Zo er onder onze lezers bezitters zijn van een halve sol met een ander muntteken dan H, zouden ze het ons willen mededelen ?

PROEFSLAGEN VAN ROEMENIË

Mr. H. W. bezit een reeks roemeense munten van 2 lei, 1 leu en 50 bani met het jaartal 1914. Het betreft proefslagen zonder verdere aanmuntung.

Voorzijde : beeldenaar van koning Carol I waarrond het inschrift : CAROL I REGE AL ROMANIZI. Keerzijde : in het midden de gekroonde wapenen van het land waarrond ROMANIA., het jaartal en de waarde. De stempelsnijder is CH. Pillet. Op de keerzijde van deze stukken vindt men de tekst « ESSAI ». Kan men ons schrijven in welk munthuis — waarschijnlijk frans sprekend — deze munten geslagen werden.

EEN STERLING VAN LEUVEN

Ik bezit een sterling (esterlin) van Leuven waarop volgende inschriften voorkomen :

voorzijde : +. IOHS. DE. LOVANIO

keerzijde : DNS. ARS. TEL.

Ik neem aan dat hij te Leuven geslagen werd door een hertog met name Jean. Maar tevergeefs zocht ik naar het stuk in het werk van De Witte. Wie kan me raad geven? (G. S.).

Ziehier reeds het antwoord : deze sterling werd geslagen door Jean II, maar voor zijn Heerlijkheid van Herstal. Het is dus normaal deze munt niet terug te vinden is in een werk dat enkel de Brabantse aanmunting behandelt.

OVER DE « SENNELAGER » PENNING EN ANDERE ...

Over de penning « Sennelager » waarvoor Mr Herssens een beroep deed op de scherpzinnigheid van de lezers, kregen we meerdere antwoorden. Wij publiceerden reeds het oordeel van Mr A. Van Keymeulen die het kamp lokaliseerde waar deze penning in gebruik was.

Andere lezers stuurden ons nadere bijzonderheden en andere vragen. Wij zullen er een synthese over maken en ze kortelings publiceren.

OOSTENRIJK - 1972 - 50 SCHILLINGSTUK

In het januari nummer op het verkeerde jaartal uitgegeven ter gelegenheid de universiteit van Salzbur

Wij vroegen of er sommige onzer lezers in het bezit waren van dit stuk, met het verkeerde of het juiste jaartal.

Wij ontvingen meerdere antwoorden, nl van de heren S. Coltn, A. de Tobel, W. Hadner, P. Picart, M. Gilson en G. Lenoir. Ze bezaten allen het stuk met het verkeerde jaartal 1962.

Niemand meldde ons het bezit van een exemplaar met het verbeterde jaartal MCMLXXII. Men kan zich dus terecht afvragen of deze verbetering, waarvan sprake, al dan niet uitgevoerd werd. Kan iemand onder onze lezers daar iets meer over mededelen?

MUNT-DAGBOEK

Het stond te lezen in het dagblad « Le Soir » : In Italië, om het nijpend gebrek aan kleingeld te lenigen en dan vooral met betrekking tot het 10 lire stuk (\pm 75 belgische centen) bestaat er een krantje

om het wisselen te vergemakkelijken. Het noemt zich : « La Spicciola dell'Edicola » waaruit duidelijk blijkt waartoe het dienen moet (toeslag van de krantenkiosk). De verkoper biedt het zijn cliënten aan welke met een stuk van 100 lire een normaal dagblad kopen dat 90 lire kost. Men beweert dat het succes van dit krantje aanzienlijk is. Nochtans zou het niet gans een nieuwe vondst zijn. Reeds 100 jaar geleden werd een dergelijk krantje in Bologna uitgegeven, des tijds om als « teruggavegeld » bij de aankoop van een cigar te dienen. Het krantje heette : « Resto del Carlino » Het dagblad-artikel voegt er aan toe dat het nog steeds verschijnt. In de plaats van een 10 lire stuk, zegt men, dat de cafe's hiervoor een speciale bonbon lieten fabriceren met op de verpakking de afbeelding van een 10 lire stuk. Zou een aandachtige lezer, toevallig op reis in Italië ons zulke specimen van deze eigenaardige documenten kunnen bezorgen? Ten slotte zijn ze niet vreemd aan de numismatiek, men kan ze immers rangschikken bij de noodmunten ...

BTW EN NUMISMATIEK

Ter gelegenheid van de honderste verjaardag van haar stichting, liet de Bank van Parijs en de Nederlanden, dukaten slaan in het munthof van Utrecht. Deze stukken dragen het jaartal 1972 en zijn een naslag van het traditionele type. Op de voorzijde, een staande ruiter met rondom de legende : « Concordia res parvae crescent » wat onder een andere vorm de uitdrukking is van de idee : eendracht maakt macht.

Op de keerzijde prijkt, in een vierkant, volgende tekst : « Mo. Aur. Reg. Belgii ad. Legem. Imperii » wat men kan vertalen als « gouden munt van het koninkrijk België, wetmatig met het keizerrijk ». Deze tekst is doordrenkt met historische herinneringen. Tot in het jaar 1816 was hij een weinig verschillend : « Mo. Aur. Provinc. Foeder. Belg. » hetzij « gouden munt van de verenigde belgische provincies. Te dien tijde was België een bijvoeglijk naamwoord dat de Nederlanden in het algemeen bestempelde, zowel Noorden als Zuiden en de verenigde provincies, zoals vermeld op de dukaat, waren natuurlijk de noordelijke die hun onafhankelijkheid veroverd hadden.

Het was in 1816, bij het « samensmelten » van Noord en Zuid, dat « Reg. Belgii » vervangen werd door « Provinc. Foeder. Belg ». Het beoogde koninkrijk was duidelijk dat der Nederlanden, opgericht door het Congres van Wenen. Sinds 1830 werd de uitdrukking niet meer gewijzigd maar ze kan natuurlijk slechts de noordelijke Nederlanden bedoelen die, eigenaardig feit, verder « belgisch » blijven.

De wet van het keizerrijk, zoals vermeld in het inschrift, is deze van het oude romaanse rijk van de Germaanse natie, door Napoleon ontbonden. Het keizerrijk bestaat niet meer, maar Nederland ging steeds verder met de aanmaak van een zijner munten.

Het betreft hier een handelsmunt — t.t.z. zonder wettelijke koers en vooral bestemd voor internationale ruilhandel — die eertijds overvloedig geslagen werd. Overvloedig werd ze ook nagemaakt. De munthuizen van de verenigde provinciën sloegen ook nog een andere handelsmunt, die zeer gegeerd werd : de leeuwendaalder.

Zo de dukaat de dag van vandaag niet meer van economisch belang is, verdween hij evenwel niet uit de nederlandse wetgeving. Iedereen mag er laten slaan te Utrecht, met het jaartal van de aanmaak, op voorwaarde zich te schikken naar bepaalde voorschriften. Zo liet de Twentse bank in 1960 een reeks van 3605 dukaten slaan.

Bij het leveren van de aangemunte stukken door het munthof van Utrecht aan de Bank van Parijs en de Nederlanden, rees de vraag : moet hier de BTW toegepast worden? Het is een feit dat moderne in omloop zijnde munten vrij van belasting zijn, oude munten

een belasting van 18%. Het aangebrachte jaartal 1972 is niet van aard om ze als oude munten te kunnen beschouwen.

Anderzijds heeft men ze niet willen aanzien als wettig in omloop zijnde munten omdat, ofschoon geslagen krachtens de muntwet, ze geen wettig betaalmiddel zijn. Niemand is verplicht ze als betaling te aanvaarden.

(Bron : De Geuzenpenning).

EEN GELDSTUK VAN EEN FRANSE KONINGIN

Op geen enkel gekend muntstuk vindt men de naam van een koningin van Frankrijk. Mr F. Dumon meldde aan de « Société Française de Numismatique » dat hierop toch een uitzondering bestaat. In de onlangs gepubliceerde muntschat van Fecamp bevonden zich munten voorzien van de naam van koning Lotharius (954-986) met op de keerzijde het eigenaardige inschrift ENMAPEGINA, wat naar alle waarschijnlijkheid dient gelezen te worden als : ENMA REGINA. Inderdaad, koning Lotharius huwde in 966 een prinses met de naam Emma. Het was toen gebruikelijk dat de echtgenote met een jaar-

Welnu de gevonden stuk
zijn. En het was ook
de na het overlijden van

mag dus redelijkerwijze veronderstellen dat de nalatenschap aldaar moet te vinden zijn geweest en de stukken met de twee namen, van de koning en de koningin, geslagen werden tussen de jaren 966 en 986. (In januari 1973 verscheen hierover een samenvatting in het tijdschrift van de « Société Française de Numismatique ».

RECORDPRIJZEN IN DE U.S.A.

Op een veiling, gehouden te New York City in oktober 1972 behaalde een grieks goudstuk van 40 Drachme met het jaartal 1852, een prijs van 19.000 dollar, wat overeenstemt met ongeveer 850.000 belgische frank (vóór de Amerikaanse devaluatie).

Door Craig wordt dit stuk gemerkt met RRR en nader aangegeven als nooit in omloop te zijn geweest en als dusdanig als een proefslag dient beschouwd te worden.

Op dezelfde verkoop ging een amerikaans 25 centstuk, met jaartal 1804, voor 25.000 dollar van de hand. Dit is de hoogste prijs die ooit bedongen werd voor een kwart-dollarstuk. Slechts 6.738 stuks werden ervan geslagen. In zeer mooie staat van bewaring is het uitzonderlijk zeldzaam en dit was nu het geval voor voornoemde stuk. Er werd gestart met een inzetprijs van 11.000 dollar en bij een stijging tot 20.000 dollar waren er nog steeds 20 bieders.

(Bron : Coins).

INLICHTINGEN

VRAAG en ANTWOORD

HET HOEKJE VAN DE VERZAMELAAR

Zal deze rubriek succes kennen? Deze taak rust op onze lezers. Aan hen de nodige vragen te stellen en ook, in de mate van het mogelijke, ons antwoorden te bezorgen.

Ziehier nog twee vragen welke ons gesteld werden. Welke verzamelaar bezit niet in zijn muntenkast een of ander raadselachtig stuk? Misschien vinden we de goede oplossing door middel van deze rubriek.

Luxemburg - Jan de Blinde

Het 100 F stuk geslagen in 1946 ter herdenking van de 600ste verjaardag van de geboorte van Jan de Blinde werd me aangeboden met en zonder de handtekening van de stempelsnijder. Van waar dit verschil? Is het stuk zonder graveursnaam een proefslag? (F. A.)

Muntatelier R.

Het catalogus van de hedendaagse franse aanmunting door de heren A. De Mey en Poindessault vermeldt de stukken van 2 sols, 1 sol en 1/2 sol met de weegschaal met het muntteken R. Deze stukken zijn allen van het jaartal 1793. Evenwel, in de lijst van de muntwerkhuisen, op bladzijde 11 staat vermeld dat de letter R van toepassing was voor Rome tijdens de jaren 1811-1814 en voor Londen in het jaar 1815.

Hoe is dan de letter R te verklaren voor het jaartal 1793 (M. A.).

« NUMISMATICA LEUVEN » dankt al de bezoekers voor de medewerking op de ruilbeurs, die met een groot succes gehouden werd op 27 mei l.l.

Nog 2 prijzen dienen afgehaald te worden met de volgende nummers : 193 Blauw en 95 Blauw.

Zij dienden afgehaald te worden voor 15 augustus e.k. bij de secretaris
tel : 016/23255. De voorzitter.

Zoek te kopen of te ruilen : Gemeentelijke noodgeldbriefjes van wereldoorlog 1914-1918.

J. Peeters. Gemeentestraat 170. 3200 Kessel-Lo. Tel : 016/33208.

DE NUMISMATISCHE KRING HASSELT, Afdeling van het « Europees Genootschap voor Munt- en Penningkunde », heeft de eer U hierbij uit te nodigen tot de 6^e Internationale Numismatische Dag, die doorgaat te Hasselt in het Cultureel Centrum, Kunstlaan, 5, op zondag, 7 oktober 1973 van 9 tot 19 uur.

Meer dan 300 tafels staan ter beschikking voor ruilgelegenheid.

Tentoonstelling van munten en gedenkpenningen.

Ruime gratis parking ter plaatse.

Frisdranken - Bieren - Bar - Snackbar en gelegenheid tot middagen avondeten.

Tombola met verschillende waardevolle prijzen.

Tafelreservering 100 fr per tafel door storting op rekening 335/0430003/48 Bank van Brussel N.V. België.

Deelname uit vele Europese landen en Amerika verzekerd.

In 1972 waren meer dan 1.000 deelnemers tegenwoordig en alles laat voorzien dat we dit jaar een nog groter succes tegemoet gaan.

Verdere inlichtingen bij de Secretaris De Heer SCHREURS M.,
Elfde liniestraat 1, 3500 Hasselt.